

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.22

Косторной С.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
serhii.kostornoi@tsatu.edu.ua

Піхняк Т.А.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
t.pihnyak@gmail.com

ПОДАТКОВІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Анотація. Суб'єкти господарювання суттєво постраждали внаслідок пандемії COVID-19 та впроваджених для її подолання карантинних обмежень. Одним із способів їх підтримки є застосування податкових преференцій. В статті розглянуто сутність законодавчих ініціатив, направлених на впровадження податкових преференцій українським суб'єктам господарювання в умовах пандемії. Запропоновано класифікацію впроваджених податкових преференцій, і, зокрема, податкових пільг. Розглянуто підходи до застосування податкових преференцій з податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб в країнах світу. Обґрунтовано принципи використання податкових преференцій в якості засобу підтримки суб'єктів господарювання в умовах пандемії.

Ключові слова: податки, податкові преференції, податкові пільги, державна підтримка, оподаткування суб'єктів господарювання.

JEL Classification H 25

Serhii Kostornoi

Ph.D., Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation Department
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
serhii.kostornoi@tsatu.edu.ua

Tetiana Pikhniak

Ph.D., Associate Professor of Management, Finance, Banking and Insurance Department
Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov
t.pihnyak@gmail.com

TAX PREFERENCES AS A MEANS OF SUPPORTING BUSINESS ENTITIES IN A PANDEMIC CONDITION

Summary. Business entities have suffered significantly as a result of the COVID-19 pandemic and the quarantine restrictions imposed to overcome it. To support business entities, a number of measures have been introduced, which can be divided into the following categories: direct payments from the budget, tax preferences, soft loans, measures to reduce administrative pressure. The article considers the essence of legislative initiatives aimed at introducing tax preferences to Ukrainian businesses in a pandemic.

Tax preferences introduced as a means of supporting businesses in a pandemic can be classified as follows:

- tax benefits (exemption from taxes or reduction of taxes);
- expanding the range of single tax payers;
- deferral or write-off of tax debt;
- deferral of payment of taxes, submission of reports;
- restriction of fines;

- moratorium on tax audits;
- simplification of procedures.

Approaches to the application of tax preferences on value added tax, corporate income tax and personal income tax in the world are considered.

In the context of the COVID-19 pandemic and the quarantine restrictions introduced to overcome it, tax preferences are an effective means of state support for business entities. Their purpose should be:

- raising the level of national security;
- creating better conditions for the functioning of small and medium-sized businesses;
- support for the industries most affected by quarantine restrictions;
- digitalization of the economy;
- stimulating investment in high-tech industries;
- creation of new jobs;
- protection of domestic producers and preservation of export potential.

It is important to take into account the world experience in this area, as well as the harmonization of Ukrainian tax legislation with EU law.

Keywords: taxes, tax preferences, tax benefits, state support, taxation of business entities.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 та впроваджені для її подолання карантинні обмеження мають значний негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання низки галузей економіки. Найбільше постраждали наступні галузі: торгівля, громадське харчування, транспорт, туризм, культура. Більшу вразливість мають малий та середній бізнес. Суттєво впали доходи громадян. За 2020 рік подання ВВП України склало 4 %, ВВП країн ЄС – 7%, глобально-го ВВП – 4,3%.

Для підтримки суб'єктів господарювання впроваджено низку заходів, які можна поділити на наступні категорії:

- прямі виплати з бюджету;
- податкові преференції;
- пільгові кредити;
- заходи зменшення адміністративного тиску.

Податкові преференції можуть мати вагомий вплив на суб'єктів господарювання за умови їх науково обґрунтованого впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання преференційного оподаткування розглядали наступні вчені: Василевська Г.В. [1], Гончаренко І.Г. [2], Драган О.В. [3], Іванов Ю.Б. [4], Косторной С.В. [5,6,7], Крисоватий А.І. [8], Федосова В. Е. [9], Яцух О.О. [10] та інші.

Питання застосування податкових преференцій в умовах пандемії COVID-19 та карантинних обмежень потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація теоретичних та прак-

тичних аспектів застосування податкових преференцій для подолання економічних наслідків пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу.

Податкові преференції – це переваги у сфері оподаткування, які надаються окремим платникам (галузям, територіям) через застосування податкових пільг, спеціальних податкових режимів, зміну порядку, строків сплати податків чи інших аспектів оподаткування.

Крисоватий А.І. [8] за характером поділяє податкові преференції на територіальні, галузеві, строкові, цільові, інтравекторні та функціональні, за способом реалізації – на пільгові, безпільгові та комбіновані.

Метою податкових преференцій може бути стимулювання розвитку суб'єктів господарювання певних галузей або підтримка осіб, які опинилися в складному фінансовому становищі. Вагомою причиною для застосування податкових преференцій стала пандемія COVID-19 та обмежувальні заходи, впроваджені для її подолання.

За даними Співки українських підприємців України [11] мале підприємництво зазнало великих збитків від запровадження карантину внаслідок COVID-19. У березні 2020 року збанкрутіли приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва. Третина власників бізнесу (переважно мікро-), заявляють про падіння доходів на 90-100% за березень - квітень 2020 року. Ці ж підприємці звільнили до 50% штату співробітників. Втрати прибутків великих підприємств становлять 10-25%, прогнозується скорочення штату на 25% до кінця обмежувальних заходів.

Метою преференційного оподаткування в умовах пандемії та карантинних обмежень є, перш за все, підтримка малого та середнього бізнесу, який відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи близько 64 відсотків доданої вартості, 81,5 відсотка зайня-

тих працівників у суб'єктів господарювання та 37 відсотків податкових надходжень [12].

В таблиці 1 наведено перелік законів, прийнятих з метою подолання економічних наслідків пандемії, та податкові преференції, запроваджені в них.

Таблиця 1

Законодавче регулювання податкових преференцій, направлених на подолання економічних наслідків пандемії COVID-19

Закони	Податкові преференції
Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 17.03.2020 № 530-IX	- звільнення від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19);
Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підвищення доступності лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, які закуповуються за кошти державного бюджету, та створення умов для закупівель у сфері охорони здоров'я за кошти державного бюджету" від 17.03.2020 № 532-IX	- звільнення від ПДВ ряду лікарських засобів та медичних виробів; - розширення переліку неоподатковуваних доходів (благодійна допомога);
Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 17.03.2020 № 533-IX	- тимчасово не застосовуються штрафи за порушення податкового законодавства; - мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок; - продовження строку подання декларації про майновий стан і доходи; - тимчасово не нараховується плата за землю та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, ЄСВ для підприємців; - відтермінування застосування РРО;
Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 30.03.2020 №540-IX	- збільшення граничних доходів для платників єдиного податку; - розширення можливостей застосування податкової знижки; - продовження строку звільнення від ПДВ товарів, необхідних для боротьби з COVID-19; - коригування суми оподатковуваних доходів закладів охорони здоров'я; - звільнення від акцизного податку спирту для виробництва дезінфекторів, спрощення процедур при його використанні; - обмеження переліку перевірок, які підпадають під мораторій;

	<ul style="list-style-type: none"> - обмеження строків звільнення від плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; - право органам місцевого самоврядування на зниження затверджених ставок місцевих податків; - тимчасове звільнення від сплати мита товарів, необхідних для боротьби з COVID-19;
Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 13.05.2020 № 591-IX	<ul style="list-style-type: none"> - компенсація ПДФО з доплат медичним працівникам; - звільнення від ПДФО та військового збору допомоги по частковому безробіттю на період карантину; - продовження мораторію на стягнення штрафів, проведення перевірок;
Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, туризму та креативних індустрій" від 04.11.2020 № 962-IX	<ul style="list-style-type: none"> - звільнення від оподаткування бюджетних грантів; - застосування ставки ПДВ 7% для послуг в галузі культури, туризму та креативних індустрій; - тимчасове звільнення від ПДВ постачання та показу фільмів;
Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2" від 04 грудня 2020 року № 1072-IX	<ul style="list-style-type: none"> - списання податкового боргу (до 3060 грн.); - відстрочення податкового боргу (до 6800 грн.); - звільнення від оподаткування матеріальної допомоги, виплаченої згідно Закону №1071; - коригування фінансових результатів підприємств з врахуванням отриманої компенсації згідно Закону №1071 та списаних боргів та штрафів; - тимчасове звільнення від сплати єдиного податку та ЄСВ для платників першої групи;

Сформовано на основі [13]

Податкові преференції, впроваджені як засіб підтримки суб'єктів господарювання в умовах пандемії, можна класифікувати наступним чином:

- Податкові пільги
  - звільнення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів:
    - єдиний податок, ЄСВ, плата за землю, податок на нерухоме майно (березень 2020 р., грудень 2020 – травень 2021 р.);
    - звільнення від ПДВ та мита товарів медичного призначення;
    - звільнення від оподаткування акцизним податком спирту, який використовується для виробництва дезінфекторів;

– зниження суми податку (скасування обмежень розміру податкової знижки при наданні благодійної допомоги);

- розширення кола платників єдиного податку – збільшення розміру доходу, який може отримати платник єдиного податку;
- відстрочення (списання) податкового боргу;
- відтермінування сплати податків, подання звітності;
- обмеження застосування штрафів – з 01.03.2020 до завершення карантину (не стосується ПДВ, акцизного податку, рентної плати, РРО, штрафів згідно Кодексу України про адміністративні правопорушення);

- мораторій на перевірки (документальні та фактичні);
- спрощення процедур (митне оформлення, поводження з підакцизними товарами).

Згідно з даними МВФ, усі держави світу вжили заходів у відповідь на пандемію, які були скеровані на пом'якшення падіння економічної активності фірм і домогосподарств, а також на збереження виробничого потенціалу [3].

У зв'язку із пандемією COVID-19 у різних країнах світу також зазнала змін і система адміністрування податків, зокрема:

- ПДВ (податок з обороту):
  - відстрочення сплати ПДВ (Бельгія, Колумбія, Коста-Ріка, ЄС, Фінляндія, Греція, Італія, Мальта, Нідерланди, Велика Британія);
  - відшкодування ПДВ і ненарахування пені для підприємств, які безпосередньо постраждали (Австрія, Естонія, Німеччина) або здійснюють заходи для боротьби з наслідками COVID-19 (Бельгія, Китай, Чехія, Угорщина);
  - надання податкового кредиту за податком на товари та послуги (Австралія, Індонезія), або відшкодування ПДВ на товари та послуги (Данія, Канада, Грузія);
  - зниження ставок ПДВ (Індонезія, Японія, Ямайка, Південна Корея) [3].
- Податок на прибуток (корпоративний податок):
  - відстрочення платежів податку на прибуток підприємств на термін 2–3 місяці (Бельгія, Бразилія, Франція, США);
  - відстрочення платежів з податку на прибуток підприємств на більш тривалий термін від 4-х до 6-ти місяців (Канада, Чилі, Люксембург, Швейцарія);
  - відстрочення платежів на невизначений термін (Коста-Ріка, Сальвадор, Італія, Нідерланди, Болівія);
  - встановлення знижених ставок податків (Сінгапур, Південна Корея, Франція) [3].
- Податок на доходи фізичних осіб:
  - відстрочка подання декларації про доходи фізичних осіб (Кіпр, Фінляндія, Греція, Італія, Казахстан, Португалія, Словаччина, Словенія, Швейцарія, Болгарія, Данія);

- відстрочка сплати податку на доходи фізичних осіб (Бельгія, Хорватія, Франція, Латвія, Польща, Словенія, Швеція, Австрія);
- зменшення ставок оподаткування (Сінгапур, Австрія, Азербайджан, Німеччина, Норвегія);
- податкові канікули (США, Азербайджан, Німеччина);
- відтермінування податкових перевірок (Франція, Італія, Албанія, Швейцарія, Австрія);
- відміна штрафів і пені за несвоєчасне подання декларацій та несвоєчасну сплату податку (Литва, Нідерланди, Сербія, Об'єднане Королівство, Австрія, Фінляндія) [3].

Більшість країн впроваджують податкові преференції, які полягають у зниженні податкових ставок, відтермінуванні сплати або передбачають повне звільнення від сплати податків. Такі дії дозволяють забезпечити базову підтримку для бізнесу й громадян, але надання податкових пільг і державної допомоги може істотно вплинути на державні фінанси – збільшити дефіцити бюджетів і розміри державного боргу країн.

Актуальним є питання порівняння ефективності податкових преференцій та прямих виплат з бюджету:

- застосування податкових преференцій зменшує ймовірність корупційного впливу на розподіл коштів;
  - застосування податкових пільг потребує менших витрат на банківське супроводження виплат, витрат часу отримувачів виплат;
  - можливість застосування непільгових податкових преференцій, які не супроводжуються витратами бюджетних коштів;
  - податкові пільги впливають тільки на платників податків, а виплати – на будь-яких осіб, в тому числі безробітних, пенсіонерів, неприбуткові установи тощо.
- Застосування податкових преференцій супроводжується наступними проблемами:
- зменшення надходжень до бюджетів;
  - ускладнення роботи контролюючих органів;
  - неправомірне використання пільг для ухилення від оподаткування.

Висновки. В умовах пандемії COVID-19 та впроваджених для її подолання карантинних обмежень податкові преференції є діє-

вим засобом державної підтримки суб'єктів господарювання.

Вони мають бути направлені:

- на підвищення рівня національної безпеки;
- на створення кращих умов для функціонування малого та середнього бізнесу;
- на підтримку галузей, які найбільше постраждали від карантинних обмежень;
- на цифровізацію економіки;

- на стимулювання інвестицій у високотехнологічні галузі (технопарки, звільнення від оподаткування імпорту нового устаткування);

- на створення нових робочих місць;
- на захист вітчизняних виробників та збереження експортного потенціалу.

Важливим є врахування світового досвіду в цій сфері, а також гармонізація українського законодавства з питань оподаткування з законодавством ЄС.

Список літератури

1. Василевська Г.В. Практика застосування пільгових податкових преференцій в Україні. Вісник ТНЕУ. – 2013. – №1. – с. 108–121
2. Гончаренко І. Г. Податкові преференції як інструмент державного регулювання економіки в період фінансової кризи. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2010. - Вип. 25(1). - С. 279-282. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2010_25\(1\)__61](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2010_25(1)__61) (дата звернення: 01.12.2021)
3. Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19 / авторський колектив, за заг. ред. О. Драган, С. Брехова, О. Нагорічної. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 96 с.
4. Податковий менеджмент: Підручник. / Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізіма А. Я., Карпова В. В. – К.: Знання, 2008. – 525 с.
5. Косторной С. В. Проблеми оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс", 2018. №2(37). С. 200-205.
6. Косторной С. В. Оподаткування експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс", 2019. №2(40).
7. Податкова система: навчальний посібник / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап та ін.; ред.: С.В. Косторной. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 196 с.
8. Крисоватий, А. І. Новітня парадигма преференційного оподаткування : монографія / А. І. Крисоватий, Г. В. Василевська. – К. : ЦУЛ, 2013. – 260 с.
9. Федосова В. Е. Податкова соціальна пільга в системі податкових преференцій під час оподаткування доходів фізичних осіб. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2017. - Вип. 23(2). - С. 81-84. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(2\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(2)__20) (дата звернення: 01.12.2021)
10. Яцух О. О. Шляхи оптимізації податкового навантаження для суб'єктів господарської діяльності в аграрному секторі економіки України. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія: Економічні науки. Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс". 2015. № 1 (29). С. 187–191.
11. Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19: правове регулювання фінансової підтримки державою. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html> (дата звернення: 01.12.2021)
12. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки" від 27 травня 2020 р. № 534. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-p#Text> (дата звернення: 01.12.2021)
13. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 01.12.2021)

References:

1. Vasylevska H.V. (2013) Praktyka zastosuvannya pilhovykh podatkovykh preferentsii v Ukraini [The practice of applying tax preferences in Ukraine]. Visnyk TNEU - Bulletin of TNEU. 1. P. 108–121. [in Ukrainian]
2. Honcharenko I. H. (2010) Podatkovi preferentsii yak instrument derzhavnoho rehulivuvannya ekonomiky v period finansovoi kryzy [Tax preferences as a tool of state regulation of the economy during the financial crisis]. Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia : Ekonomichni nauky - Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences. 25(1). P. 279-282. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2010_25\(1\)__61](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2010_25(1)__61) (last accessed: 01.12.2021) [in Ukrainian]
3. Udoskonalennia podatkovoi systemy Ukrainy v konteksti vyklykiv ta zahroz, sprychynenykh poshyrenniam COVID-19 [Improving Ukraine's tax system in the context of challenges and threats posed by the spread of COVID-19] / avtorskyi kolektyv, za zah. red. O. Drahan, S. Brekhova, O. Nahorichnoi. Irpin: NDI fiskalnoi polityky., 2020. 96 s. [in Ukrainian]
4. Podatkovi menedzhment: Pidruchnyk [Tax Management: Textbook]. / Ivanov Yu. B., Krysovatyi A. I., Kizima A. Ya., Karpova V. V. – K.: Znannia, 2008. – 525 s. [in Ukrainian]

5. Kostornoi S. V. (2018) Problemy opodatkuвання silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv [Problems of taxation of agricultural producers]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) - Collection of scientific works of Tavriya State Agrotechnological University (economic sciences). №2(37). P. 200-205 [in Ukrainian]
6. Kostornoi S. V. (2019) Opodatkuвання eksportu silskohospodarskoi produktsii do krain YeS [Taxation of agricultural exports to EU countries]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) - Collection of scientific works of Tavriya State Agrotechnological University (economic sciences). №2(40). P. 198-205 [in Ukrainian]
7. Podatkova systema: navchalnyi posibnyk [Tax system: a textbook] / S. V. Kostornoi, O. O. Yatsukh, V. D. Tsap ta in.; red.. S.V. Kostornoi. Melitopol: Vydavnychiy budynok MMD, 2018. 196 s. [in Ukrainian]
8. Krysovatyi, A. I. (2013) Novitnia paradyhma preferentsiinoho opodatkuвання : monohrafiia [The latest paradigm of preferential taxation: a monograph] / A. I. Krysovatyi, H. V. Vasylevska. – K. : TsUL, – 260 s. [in Ukrainian]
9. Fedosova V. E. (2017) Podatkova sotsialna pilha v systemi podatkovykh preferentsii pid chas opodatkuвання dokhodiv fizychnykh osib [Social tax benefit in the system of tax preferences for personal income taxation]. Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria : Ekonomika i menedzhment - Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management. 23(2). P. 81-84. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(2)_20) (last accessed: 01.12.2021) [in Ukrainian]
10. Yatsukh O. O. (2015) Shliakhy optymizatsii podatkovoho navantazhennia dla subiektiv hospodarskoi diialnosti v ahroному sektori ekonomiky Ukrainy [Ways to optimize the tax burden for business entities in the agricultural sector of Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu. Seria: Ekonomichni nauky - Collection of scientific works of Tavriya State Agrotechnological University (economic sciences). 1 (29). P. 187–191. [in Ukrainian]
11. Maliy biznes v umovakh pandemii COVID-19: pravove rehuliuвання finansovoi pidtrymky derzhavoiu [Small business in the context of the COVID-19 pandemic: legal regulation of financial support by the state] Retrieved from: <https://unba.org.ua/publications/print/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html> (last accessed: 01.12.2021) [in Ukrainian]
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy stymuliuвання ekonomiky dla podolannia nehatyvnykh naslidkiv, sprychynenykh obmezhuvalnymy zakhodamy shchodo zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2, na 2020-2022 roky" [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the State program of economic stimulation to overcome the negative effects caused by restrictive measures to prevent the occurrence and spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2, 2020-2022"] 27.05.2020. № 534. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-p#Text> (last accessed: 01.12.2021) [in Ukrainian]
13. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (last accessed: 01.12.2021) [in Ukrainian]